

PIJPENVRAAGBAAK

door Piet Smiesing

Wist u dat?

De pijpenverzamelaars van vandaag weten dat de aarden tabakspijp vanaf de introductie van het roken een gedaanteverandering heeft ondergaan. Pijpen uit de 17e eeuw hadden dikke stelen en kleine, dikke koppen. Door groeiende vakkennis en een eeuw ervaring met de witbakkende klei waren pijpenmakers in de 18e eeuw in staat een product te fabriceren dat nu nog de bewondering wekt van de pijpenliefhebber.

Ook in de 18e eeuw werden bij het spitten in oude wallen overblijfselen van oude tabakspijpen gevonden. Deze pijpjes werden wel 'Spanjolenpuupjes' of 'moffenpijpjes' genoemd. Sommige geleerden uit de 18e eeuw, die het verschil in dikte met het 18e-eeuwse product zeer frappant vonden, hadden hier vreemde theorieën over. De pijpen zouden door langdurig verblijf in de grond dikker zijn geworden. De geleerde *Le Francq van Berkhey* neemt in zijn *Natuurlyke historie van Holland* in het hoofdstuk over delfstoffen duidelijk afstand van de visie van geleerde tijdgenoten:

"Dog hier omtrent staat nog in agt teneeme, dat men Klai evenwel, als zy eenmaal gebakken is geweest, vry wat minder ontslooppinge onderworpen bevind, dan het zand dat tot glas gesmolten is, blyvende de gebakken Klai altoos na genoeg onveranderlyk in de Aarde. Er is een opgevat vooroordeel, of liever eene meening, die op onkunde steunt, welke sommige eigezinnigen halsstarrig dryven, die ik ter deeze gelegenheid niet ongemerkt voorby kan gaan. Men verbeeld zich namelyk, dat de gebakken tabakspypen, hier te Lande onder de grond geraakt zynde, door de langheid van tyd dikker worden. Dit gevoelen ontstaat daar uit, dat men in oude en diepe slootbagger, en allerleie bebouwde landen, steelen en koppen van Tabakspypen ontmoet, die wel vyfmaal dikker zyn dan den steelen en koppen der hedendaagschen; 't welk eenige lieden doet besluiten, dat die pypen in den grond, als 't ware, uitdyen. Maar een ieder, die weet dat deeze soort van pypen, in de beginzels van die fabriek, met kleene koppen en zeer dikke steelen, gebakken wierden, bemerkt terstond de beuzelagtigheid van dit gevoelen, 't welk ik door zekere, anders niet onkundige lieden, styfhoofdig heb hooren staande houden: en dit voorgestelde, dat ons van tegendeel overtuigt, dient te gelyk ter versterkinge van ons gevoele; dat namelyk de gebakken Klai na genoeg geene verandering in de grond ondergaat."

Bron: J. le Francq van Berkhey M.D.,

Natuurlyke historie van Holland, tweede deel, 1771, p. 227.